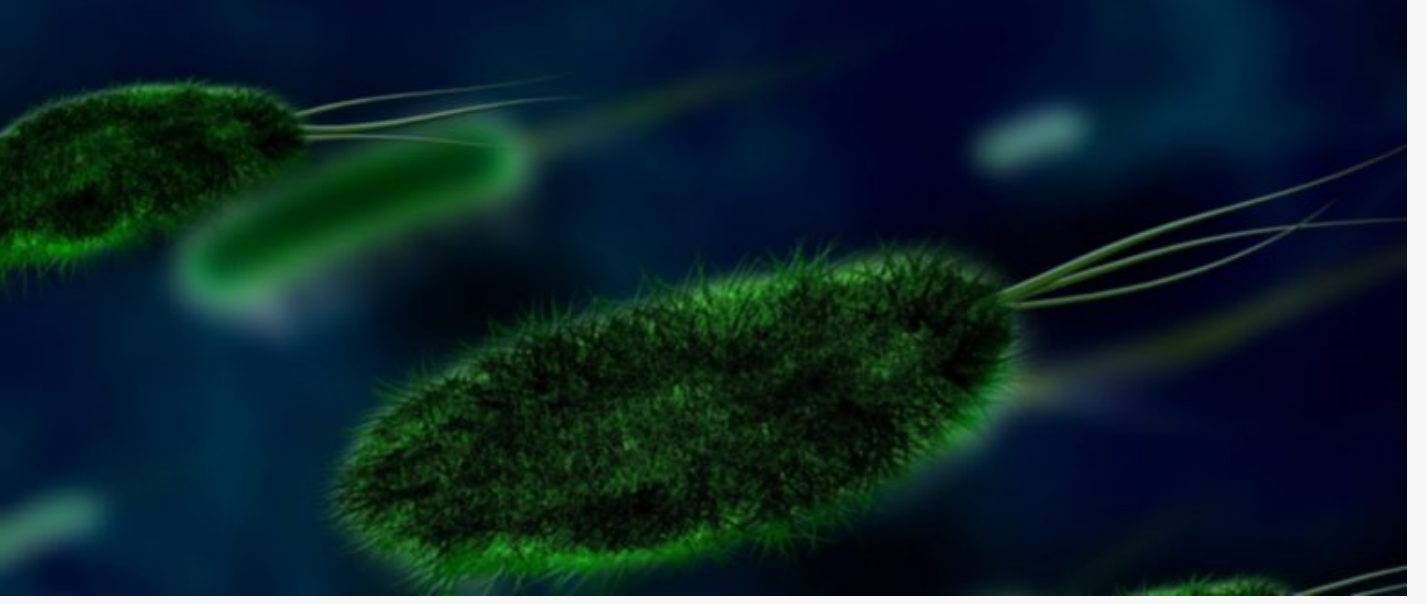

Akılları hayrette bırakan, İlâhî bir makine: Mikrop

Umumî bir teftiş neticesinde, fûnun-u kevnîyeden her birisi, kaidelerinin külliyeti ile, kâinatta yüksek bir nizamın bulunmasına bir delildir.

Ve her bir fen, nurlu bir bürhan olup, mevcudatın silsilelerinde salkımlar gibi asılıp sallanan maslahat semerelerini ve ahvalin değişmesinde gizli olan faydaları göstermekle, Sâni'in kasd ve hikmetini ilân ediyorlar. Âdeta vehim şeytanlarını tard etmek için, her bir fen birer necm-i sâkıbtır. Yani, bâtil vehimleri delip yakan birer yıldızdırlar.

Ey Arkadaş!

O nizamı bulmak için umum kâinatı araştırmaktansa, şu misale dikkat et; matlubun hâsıl olur.

Gözle görünmeyen bir mikrop, bir hayvancık, küçüklüğüyle beraber pek ince ve garip bir makine-i İlâhiyeyi hâvîdir. O makine mümkünattan olduğundan, vücut ve ademi, mütesavidir; illetsiz vücuda gelmesi muhaldir. O makinenin bir illetten vücuda geldiği zarurîdir. O illet ise, esbab-ı tabiiye değildir. Çünkü o makinedeki ince nizam, bir ilim ve şuurun eseridir; esbab-ı tabiiye ise ilimsiz, şuursuz, câmid şeylerdir. Akılları hayrette bırakan o ince makinenin esbab-ı tabiiyeden neş'et ettiğini iddia eden adam, esbabın her bir zerresine Eflâtun'un şuurunun, Calinos'un hikmetini îtâ etmekle beraber; o zerrat arasında bir muhaberenin de mevcut olmasını itikad etmelidir. Bu ise, öyle bir safсата ve öyle bir hurafedir ki, meşhur Sofestaîyi bile utandırıyor.

Maahâzâ, esbab-ı maddiyede esas ittihaz edilen kuvve-i cazibe ile kuvve-i dâfianın, inkısama kabiliyeti olmayan bir cüzde birlikte içtimaları iltizam edilmiştir. Halbuki bunlar birbirlerine zıt olduklarından içtimaları caiz değildir. Fakat cazibe ve dâfia kanunlarından maksat, âdâtullah ile tabir edilen kavânîn-i İlâhiye ise ve tabiat ile tesmiye edilen şeriat-ı fitriye ise caizdir; lâkin kanunluktan tabiata, vücut-u zihnîden vücut-u hâriciye, umûr-u itibariyeden umûr-u hakikiyeye, alet olmaktan müessir olmaya çıkmamak şartıyla makbuldür. Aksi takdirde caiz değildir.

Ey Arkadaş!

Misal olarak gösterdiğim o küçük hurdebinî hayvancığın, yani mikrobun büyük fabrikasındaki nizam ve intizamı aklınla gördüğün takdirde, başını kaldır, kâinata bak. Emin ol ki kâinatın vuzuh ve zuhuru nisbetinde o yüksek nizamı kâinatın sahifelerinde pek zâhir ve okunaklı bir şekilde görüp okuyacaksın.